DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 1

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 1)

1. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *— Bir inşaat mühendisinin, depremden sonra bir yerel radyoya verdiği söyleşiden (kurgusal): "Depremden sonraki ilk hafta mahalle mahalle dolaştık. Yeni yapılmış bazı betonarme binalar ağır hasar almışken, yüz yıllık ahşap çatkılı evlerin bir kısmının çatlaklarla ayakta kaldığını gördük. Ustaların dedelerinden öğrendiği bu yapım tekniğini kimse yazıya geçirmemişti; biz de eski fotoğraflardan, tapu kayıtlarından ve yaşlı ustaların anlattıklarından yola çıkarak çözmeye çalıştık. Genç bir mühendis olarak ben, işime bakışımın değiştiğini söyleyebilirim: Artık bir binayı hesaplarken önce o şehrin geçmişte hangi depremleri nasıl atlattığını araştırıyorum. Belediye de bu çalışmadan sonra kentin eski depremlerini ve dayanıklı çıkan yapıları gösteren bir arşiv oluşturdu; yeni imar planı bu arşiv dikkate alınarak hazırlanacak."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynak A'ya göre tarih öğrenmenin **bireye** sağladığı bir faydayı ve **topluma** sağladığı bir faydayı, kaynaktaki ifadelerle ilişkilendirerek açıklayınız.

1.2. Kaynak A'dakine benzer biçimde, geçmişteki bir deneyimin öğrenilmesinin günümüzde bir topluluğun karar vermesine yol gösterebileceği, **deprem ve yapı dışında** bir örnek yazınız. Bu örnekte tarih öğrenmenin topluma sağladığı faydayı açıklayınız.

2. Aşağıdaki tablo, dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımına etkilerini inceleyen kurgusal bir çalışmadan derlenmiştir.

Dijital araç	Tarihçinin kullanım biçimi	Geleneksel yönteme göre değişim
Çevrim içi arşiv veri tabanı	Farklı ülkelerdeki arşivlerde saklanan, taranmış belgelere internet üzerinden ulaşma	Arşive gitmeden uzaktan erişim; daha çok belgeye kısa sürede ulaşma
Coğrafi bilgi sistemi (CBS)	Göç yollarını, ticaret güzergâhlarını ve yerleşimleri dijital haritalarda katman katman gösterme	Elle çizilen haritaların yerini alma; olaylar arasındaki mekânsal ilişkileri görünür kılma
El yazısı tanıma yazılımı	Taranmış eski el yazması belgelerin bilgisayarda aranabilir metne dönüştürülmesi	Binlerce sayfanın kelime kelime taranabilmesi; sonuçların yine uzman tarafından denetlenmesi
Bulut tabanlı iş birliği ortamı	Farklı ülkelerden araştırmacıların aynı metin üzerinde aynı anda çalışması	Ortak çalışmaların artması; notların ekip içinde anında paylaşılması

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Tablodaki **CBS** ve **bulut tabanlı iş birliği ortamı**, dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerden (araştırma ve veri toplama, verileri dijitalleştirme, verileri düzenleme ve kataloglama, verileri analiz etme ve yorumlama, sonuçları paylaşma ve sunma) hangisinde kullanılır? Her biri için süreç adını yazınız ve tablodaki bilgiyle gerekçelendiriniz.

2.2. "Dijitalleşme, tarih araştırmalarına yalnızca hız ve kolaylık getirmiştir." görüşünü değerlendiriniz. Görüşe katılıp katılmadığınızı belirtiniz ve cevabınızı tablodaki **iki** araca ait bilgiyle gerekçelendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3. Bir tarihçi, bir şehirde 2020'li yıllarda yeniden açılan tramvay hattının ve aynı şehirde yıllar önce kaldırılan eski tramvayın tarihini araştırmaktadır. Tarihçinin bilgisayarında topladığı kaynaklar aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***Tarihçinin kaynak listesi***
> ***I.*** *Belediyenin genel ağ sitesinde yayımlanan yeni hattın açılış haberi*
> ***II.*** *1950'li yıllarda kullanılan bir tramvay biletinin taranarak bilgisayara aktarılmış görüntüsü*
> ***III.*** *Yolcuların yeni hat hakkında bir çevrim içi foruma yazdığı yorumlar*
> ***IV.*** *Eski tramvayın kaldırılacağını duyuran yerel gazete sayfasının taranmış hâli*
> ***V.*** *Yeni tramvay araçlarının gün boyunca kaydedilen konum verileri*
> ***VI.*** *Emekli bir vatmanın el yazısıyla tuttuğu anı defterinin fotoğraflanıp PDF dosyasına dönüştürülmüş hâli*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Listedeki kaynakları **doğuştan dijital** ve **sonradan dijitalleştirilmiş** kaynak olarak gruplandırıp numaralarını tabloya yazınız.

Doğuştan dijital kaynaklar	Sonradan dijitalleştirilmiş kaynaklar

3.2. Tarihçinin listedeki doğuştan dijital kaynaklarla çalışırken karşılaşabileceği **iki** güçlüğü, her biri için listeden bir kaynak örneği vererek açıklayınız.

4. Aşağıdaki kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak B*** *— Bir tarih dergisinin "Toprağa Bağlanan İnsan" başlıklı köşe yazısından (kurgusal): "Bereketli Hilal'de yaklaşık on iki bin yıl önce başlayan tarımsal üretim, insanın yalnızca beslenme biçimini değil, mekânla kurduğu ilişkiyi de değiştirdi. Av peşinde sürekli yer değiştiren topluluklar, artık tohumun filizleneceği, hasadın bekleneceği ve ürünün saklanacağı bir yere bağlandı. Bu bağlanma zamanla kalıcı evlerin, tahıl ambarlarının ve sulama kanallarının yapılmasını gerektirdi. Fırat ve Dicle'nin taşıdığı verimli topraklarda yükselen ilk kentler, tarımın sağladığı besin fazlasının ürünüydü."*
>
> ***Kaynak C*** *— Aynı derginin "Uzmanlaşmanın Doğuşu" başlıklı köşe yazısından (kurgusal): "Tarlalar düzenli olarak ihtiyaçtan fazla ürün vermeye başlayınca topluluğun her üyesinin tarlada çalışması gerekmedi. Bazıları çömlekçilik, dokumacılık ya da maden işçiliği gibi alanlarda ustalaştı. Ustaların ürettikleri ile çiftçilerin ürettikleri el değiştirmeye başlayınca takas yaygınlaştı ve pazar yerleri ortaya çıktı. Nil Vadisi'nde tahıl ve keten çevresinde gelişen bu alışveriş, zamanla bölgeler arası bir ticarete dönüştü."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Kaynak B'ye göre Tarım Devrimi'yle birlikte insanların göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmesinin **nedenini** ve yerleşik yaşamın getirdiği **iki** somut gelişmeyi açıklayınız.

4.2. Kaynak C'ye göre artı ürünün ortaya çıkmasından bölgeler arası ticarete uzanan süreci, neden–sonuç ilişkisi kurarak **üç aşamada** açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Aşağıda MÖ V. yüzyılda yaşamış Yunan tarihçi Herodotos'un Mısır ve Babil yöresindeki tarımı anlattığı bölümlerden sadeleştirilmiş özetler verilmiştir.

> ***Kaynak D*** *— Herodotos, Tarihler, II. kitap (sadeleştirilmiş özet): Aşağı Mısır'daki çiftçiler ürünlerini başka insanlardan çok daha az emekle elde eder. Toprağı sabanla sürmek ya da çapalamak zorunda kalmazlar. Nehir kendiliğinden yükselip tarlaları suladıktan sonra geri çekilir; çiftçi de tohumunu eker, domuzları tarlaya salarak tohumun toprağa gömülmesini sağlar ve hasadı bekler.*
>
> ***Kaynak E*** *— Herodotos, Tarihler, I. kitap (sadeleştirilmiş özet): Babil yöresine çok az yağmur düşer. Ekinler, Mısır'daki gibi nehrin taşmasıyla değil, nehirden elle ve kovalı kaldıraçlarla çekilen suyla büyütülür. Bütün ülke kanallarla bölünmüştür. Bu topraklar tahıl yetiştirmede bildiğimiz yerlerin en verimlisidir; ekilen tohum çoğu zaman iki yüz kat, en iyi yıllarda üç yüz kat ürün verir.*

Şekil 1'de Herodotos'un tarımını anlattığı iki yöre A ve B harfleriyle gösterilmiştir.

Şekil 1. Herodotos'un tarımını anlattığı iki yöre

● Herodotos'un anlattığı yöre

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Şekil 1'deki A ve B yörelerinden hangisinin Kaynak D'de, hangisinin Kaynak E'de anlatıldığını yazınız. Ardından iki kaynağa göre bu yörelerde tarlaların sulanma biçimi arasındaki farkı açıklayınız.

5.2. Kaynak E'de anlatılan sulama düzeninin Mezopotamya'da yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere **iki** etkisini açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6. Aşağıda Eski Çağ medeniyetlerinin yönetim ve ordu sistemlerine ilişkin altı ifade numaralandırılmıştır.

No	İfade
1	Sümer kent devletlerinde ensi ya da patesi denilen yöneticiler, yönetim yetkisinin yanında başrahiplik, başkomutanlık ve başyargıçlık görevlerini de üstlenmiştir.
2	Akadlar, birbiriyle savaşan Mezopotamya kent devletlerini tek yönetim altında toplayarak kent devleti modelinden çok sayıda şehri egemenliğinde tutan büyük devlet modeline geçmiştir.
3	Mezopotamya'da ilk daimî orduyu kuran Akadlar, ordunun ihtiyaçlarını düzenli bir sistemle karşıladıkları için merkezden uzak bölgelerde hiç isyanla karşılaşmamıştır.
4	Hitit kralları Fırtına Tanrısı'nın yeryüzündeki temsilcisi sayılmış; başrahip ve başkomutan yetkilerine sahip olmuştur. Devlette üst düzey görevlilerin bulunduğu Pankuş adlı bir meclis vardır.
5	MÖ 509'da cumhuriyete geçen Roma'da kralın yetkileri konsül denilen iki yüksek memura verilmiş, konsüller idari konularda senatoya danışmıştır.
6	Roma'da MÖ 27'de başlayan İmparatorluk Dönemi'nde hükümdarın yetkileri azalmış, senato yönetimde tek söz sahibi hâline gelmiştir.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Yukarıdaki ifadelerden **yanlış olan ikisinin** numarasını yazınız ve her birini doğru bilgiyle düzeltiniz.

6.2. 1 ve 2 numaralı ifadelerden yararlanarak Sümerler ile Akadların devlet modelleri arasındaki farkı açıklayınız. Bu değişimin 2 numaralı ifadede belirtilen hangi soruna çözüm olduğunu yazınız.

7. Aşağıdaki kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak F*** *— Eski Çağ ordularını anlatan bir belgeselin Mısır bölümünün seslendirme metninden (kurgusal): "Mısır uzun süre düzenli bir orduya ihtiyaç duymadı; savaş çıktığında bölge valilerinin topladığı milis kuvvetler yeterli görüldü. Ülkeyi sarsan iç karışıklıklar ve isyanlardan sonra gençlerden oluşan düzenli bir ordu kuruldu. Bu orduda paralı askerler ve köle savaşçılar da vardı; sınırları tehdit eden konargöçer savaşçılar bile orduya alınarak tehlike olmaktan çıkarıldı. Mısır ordusunun asıl gücü, metal silahlarla donatılmış askerlerin yanında atların çektiği savaş arabalarıydı. Bu ordu sayesinde kralın otoritesini tanımayan valiler itaat altına alındı, ticaret kervanları korundu."*
>
> ***Kaynak G*** *— Aynı belgeselin bozkır bölümünün seslendirme metninden (kurgusal): "Asya Hun Devleti'nde askerlik ayrı bir meslek sayılmazdı; orduda ücret karşılığı savaşan asker yoktu. Boyların savaşçıları savaş zamanı bir araya gelir, başkomutanın emrinde disiplinle hareket ederdi. MÖ 209'da tahta çıkan Mete Han, orduyu onlu sisteme göre birliklere ayırdı. Atlı okçulara dayanan Hun ordusu, sahte bir geri çekilmeyle düşmanı pusuya çekip çevirdiği Turan taktiğiyle tanındı. Devletin idari görevlilerinin hepsi aynı zamanda orduda komutandı."*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

7.1. Kaynak F ve Kaynak G'den yararlanarak Mısır ve Asya Hun ordularını tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız.

Ölçüt	Mısır	Asya Hun
Askerlerin kimlerden oluştuğu		
Ücretli (paralı) asker kullanımı		
Öne çıkan savaş gücü ya da taktiği		

7.2. Kaynak F ve Kaynak G'ye göre her iki devlette ordu ile devlet yönetimi arasındaki ilişkiyi **birer örnekle** açıklayınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	KB2.4. Çözümleme
2	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.17. Değerlendirme
3	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.3. Sınıflandırma; SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama
4	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; KB2.4. Çözümleme
5	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	KB2.7. Karşılaştırma; SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama
6	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama; KB2.7. Karşılaştırma
7	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	KB2.7. Karşılaştırma; SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	7.1	7.2	Toplam
8	6	6	8	6	8	8	6	6	8	8	6	6	10	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

- **Bireye fayda (4 puan):** Tarih öğrenmek bireyin mesleğinde ve kararlarında geçmiş deneyimlerden yararlanmasını sağlar. Kaynakta genç mühendis, işine bakışının değiştiğini, artık bir binayı hesaplamadan önce şehrin geçmişte hangi depremleri nasıl atlattığını araştırdığını söylemektedir. ("Geçmişi bugünü anlamak için kullanma", "olaylara daha bilinçli bakma" gibi ifadeler kaynakla ilişkilendirilmişse kabul edilir.)
- **Topluma fayda (4 puan):** Tarih öğrenmek toplumun geçmiş tecrübelerden ders çıkararak geleceğe yönelik daha sağlıklı kararlar almasını sağlar. Kaynakta belediye, eski depremleri ve dayanıklı çıkan yapıları gösteren bir arşiv oluşturmuş; yeni imar planını bu arşive göre hazırlayacaktır. (Ustalardan kalan yapım bilgisinin kaybolmadan korunması, yani kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması da kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Yalnızca bir fayda doğru açıklanmışsa 4 puan. Fayda doğru adlandırılmış ama kaynaktaki bir ifadeyle ilişkilendirilmemişse o fayda için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaynakla ilgisiz ya da bireye ve topluma aynı faydayı yazan cevaplar.

1.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (uygun örnek 3, faydanın açıklanması 3 puan).

Örnek kabul edilebilir cevaplar:

- Bir kentte geçmişteki sel baskınlarının kayıtlarının incelenmesi, dere yataklarına yeniden yapı yapılmaması kararını destekler; toplum aynı kayıpları yaşamaktan korunur.
- Geçmişteki bir salgında hangi önlemlerin işe yaradığının bilinmesi, yeni bir salgında karar vericilerin daha hızlı ve doğru önlem almasını sağlar.
- Bir köyde eski kuraklık yıllarında suyun nasıl paylaşıldığının öğrenilmesi, bugün ortak su kullanımı için kurallar belirlenmesine yol gösterir.

Deprem ya da bina yapımıyla ilgili olmayan, geçmiş bir deneyimi bugünkü bir topluluk kararına bağlayan her tutarlı örnek kabul edilir.

KISMİ PUAN: Örnek uygun ama topluma sağladığı fayda açıklanmamışsa 3 puan. Örnek deprem ya da yapıyla ilgiliyse ama fayda doğru açıklanmışsa 3 puan.

SIFIR PUAN: Boş, geçmişle ilişkisi olmayan ya da Kaynak A'yı tekrar eden cevaplar.

2.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (her araç için süreç adı 1, gerekçe 2 puan).

- **CBS:** Verileri analiz etme ve yorumlama süreci. Gerekçe: Tarihçi göç yolları ve ticaret güzergâhları gibi verileri haritada katman katman göstererek olaylar arasındaki mekânsal ilişkileri inceler ve yorumlar. (Haritaların araştırma bulgularını görsel olarak sunmak için kullanıldığı gerekçesiyle "sonuçları paylaşma ve sunma" yazılmışsa da kabul edilir.)
- **Bulut tabanlı iş birliği ortamı:** Araştırma ve veri toplama süreci. Gerekçe: Araştırmacılar topladıkları bilgileri ve notları ekip üyeleriyle anında paylaşır, aynı metin üzerinde aynı anda çalışır. (Ortak metnin yazılıp yayımlanması gerekçesiyle "sonuçları paylaşma ve sunma" yazılmışsa da kabul edilir.)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Süreç adı doğru ama gerekçe yoksa o araç için 1 puan; gerekçe tablodaki bilgiye dayalı ama süreç adı yanlış ya da yoksa o araç için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, iki araç için de süreçle ilgisiz cevap yazılmışsa ya da tablodaki başka araçlar anlatılmışsa.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (tutum 2, her araca dayalı gerekçe 3 puan).

Beklenen tutum: Görüşe katılmama; dijitalleşme yalnızca hız ve kolaylık değil, araştırmanın niteliğinde de değişim getirmiştir. Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

- **CBS:** Olaylar arasındaki mekânsal ilişkileri görünür kılması, elle çizilen haritalarla fark edilmesi güç bağlantıların ortaya çıkmasını ve yeni soruların sorulmasını sağlar.
- **El yazısı tanıma yazılımı:** Binlerce sayfanın kelime kelime taranabilmesi, tek tek okunarak incelenemeyecek kadar büyük belge topluluklarının araştırılmasını mümkün kılar.
- **Çevrim içi arşiv veri tabanı:** Farklı ülkelerdeki belgelere ulaşmak tarihçinin dayandığı kanıtları genişletir; olay farklı tarafların belgeleriyle değerlendirilebilir.
- **Bulut tabanlı iş birliği ortamı:** Farklı ülkelerden araştırmacıların birlikte çalışması, konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşılmasını sağlar.

Görüşe katılan öğrenci, tutumunu tablodaki iki araçla tutarlı biçimde gerekçelendirirse (ör. tablonun "uzaktan erişim", "kısa sürede ulaşma" gibi bilgilerinin daha çok hız sağladığını göstermesi) de tam puan alır.

KISMİ PUAN: Tutum belirtilmiş, yalnızca bir araca dayalı gerekçe verilmişse 5 puan. Tutum belirtilmeden iki araca dayalı gerekçe verilmişse 6 puan. Gerekçe tabloya dayanmıyor, yalnızca genel bilgi içeriyorsa her gerekçe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, gerekçesiz ("evet", "hayır" gibi) ya da dijitalleşmeyle ilgisiz cevaplar.

3.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 1+1+1+1+1+1 (her doğru yerleştirilen kaynak 1 puan).

Doğuştan dijital kaynaklar	Sonradan dijitalleştirilmiş kaynaklar
I, III, V	II, IV, VI

Gerekçe: I, III ve V ilk üretildikleri anda dijital ortamda oluşmuştur (genel ağ sitesi, çevrim içi forum, konum verisi). II, IV ve VI ise kâğıt üzerinde var olan bilet, gazete ve anı defterinin taranarak ya da fotoğraflanarak bilgisayara aktarılmış hâlidir.

KISMİ PUAN: Her doğru yerleştirilen kaynak 1 puan; yanlış gruba yazılan kaynak puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş, bütün kaynakları yanlış gruba yazan ya da numara yerine ilgisiz açıklama yazan cevaplar.

3.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her güçlük 2, listeden uygun örnek ve açıklama 2 puan).

Kabul edilen güçlükler (herhangi ikisi):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **Silinme ya da ulaşılamaz hâle gelme:** Genel ağ sitesindeki haber (I) ya da forum yorumları (III), site kapatılır veya sayfa kaldırılırsa kaybolabilir; tarihçi kaynağa yeniden ulaşamayabilir.
- **Değiştirilebilirlik ve doğrulama güçlüğü:** Dijital içerik sonradan kolayca değiştirilebilir; tarihçi açılış haberinin (I) ilk yayımlanan hâliyle aynı olup olmadığını doğrulamakta zorlanabilir.
- **Kaynağı üretenin belirsizliği:** Forumda (III) yorumlar takma adlarla yazılabilir; yazanın gerçekten yolcu olup olmadığı ve güvenilirliği sorgulanmalıdır.
- **Verinin çokluğu (büyük veri):** Gün boyunca kaydedilen konum verileri (V) çok büyük bir veri yığını oluşturur; bu verinin tasnif edilip analiz edilmesi tarihçinin iş yükünü artırır.
- **Kişisel verilerin korunması ve yasalar:** Forum yorumları (III) ya da konum kayıtları (V) kişisel bilgi içerebilir; tarihçi bu verileri kullanırken yasalara ve izin kurallarına uymak zorundadır.

KISMİ PUAN: Yalnızca bir güçlük doğru açıklanmışsa 4 puan. Güçlük doğru ama listeden örnek verilmemişse o güçlük için 2 puan. Örnek olarak sonradan dijitalleştirilmiş bir kaynak (II, IV, VI) gösterilmişse o güçlük için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, dijital kaynaklarla ilgisiz ya da aynı güçlüğü iki kez farklı sözlerle yazan cevaplar.

4.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+2+2 (neden 4, her gelişme 2 puan).

- **Neden (4 puan):** Tarımsal üretime geçen insanlar, ektikleri tohumun filizlenmesini ve hasadı beklemek, ürünü saklamak zorunda kaldıkları için tarlalarının bulunduğu yere bağlanmış; av peşinde sürekli yer değiştirmeyi bırakmıştır.
- **Gelişmeler (herhangi ikisi, 2+2 puan):** Kalıcı evlerin yapılması; tahıl ambarlarının yapılması; sulama kanallarının açılması; Fırat ve Dicle çevresinde ilk kentlerin ortaya çıkması.

KISMİ PUAN: Neden yalnızca "tarım yapmaya başladılar" biçiminde, yere bağlanma ilişkisi kurulmadan yazılmışsa 2 puan. Yalnızca bir gelişme doğru yazılmışsa 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, Kaynak B ile ilgisiz ya da yalnızca Kaynak C'deki ekonomik gelişmeleri yazan cevaplar.

4.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 2+2+2 (her doğru aşama 2 puan).

- **I. aşama:** Tarlalar ihtiyaçtan fazla ürün verince (artı ürün) topluluğun her üyesinin tarlada çalışması gerekmemiştir.
- **II. aşama:** Bu nedenle bazı insanlar çömlekçilik, dokumacılık, maden işçiliği gibi alanlarda uzmanlaşmıştır (iş bölümü).
- **III. aşama:** Ustaların ve çiftçilerin ürünleri el değiştirmeye başlayınca takas yaygınlaşmış, pazar yerleri ortaya çıkmış; bu alışveriş Nil Vadisi örneğinde olduğu gibi zamanla bölgeler arası ticarete dönüşmüştür.

KISMİ PUAN: Her doğru aşama 2 puan. Aşamalar doğru ama aralarındaki neden–sonuç ilişkisi kurulmadan (yalnızca sıralanarak) yazılmışsa en fazla 4 puan.

SIFIR PUAN: Boş, Kaynak C'ye dayanmayan ya da yalnızca tek bir kavramı ("ticaret" gibi) yazan cevaplar.

5.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: eşleştirme 2 + fark 2+2.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **Eşleştirme:** A, Nil kıyısındaki Aşağı Mısır'dır (Kaynak D); B, Fırat ile Dicle arasındaki Babil yöresidir (Kaynak E).
- **Mısır (Kaynak D):** Tarlalar nehrin kendiliğinden yükselip taşmasıyla sulanır; su çekildikten sonra tohum ekilir. Çiftçi sulama için çok az emek harcar.
- **Babil yöresi (Kaynak E):** Yağmur az olduğu ve nehir tarlaları kendiliğinden sulamadığı için su nehirden elle ve kovalı kaldıraçlarla çekilir, kanallarla tarlalara dağıtılır. Sulama emek ve düzenleme gerektirir.

KISMİ PUAN: Eşleştirmede iki harf de doğruysa 2 puan, biri doğruysa 1 puan. Her bölgenin sulama biçimi doğru açıklanmışsa 2 puan. Fark yalnızca "birinde nehir, ötekinde kanal" gibi kaynağa dayanmayan kısa bir ifadeyle yazılmışsa fark için toplam 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, iki bölgeyi karıştıran (A'yı Babil, B'yi Mısır sayan ve sulama biçimlerini de yer değiştiren) ya da kaynaklarla ilgisiz cevaplar.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her etki 4 puan).

Kabul edilen etkiler (herhangi ikisi; biri yerleşmeye, biri ekonomik faaliyetlere ilişkin olabilir ama zorunlu değildir):

- **Kalabalık ve kalıcı yerleşimler:** Kanalların açılması ve bakımı çok sayıda insanın birlikte çalışmasını gerektirdiğinden insanlar kanalların çevresinde kalabalık topluluklar hâlinde yaşamış, köyler ve kentler büyümüştür.
- **Artı ürün ve depolama:** Sulama sayesinde alınan yüksek verim (iki yüz–üç yüz kat) ihtiyaçtan fazla ürün elde edilmesini sağlamış, bu ürünün depolanması ve korunması gerekmiştir.
- **Yeni iş kolları:** Artı ürünün depolanması ve korunması, kanalların yapımı ve bakımı tarım dışında çalışan insanlara ihtiyaç doğurmuş; yeni iş kolları ortaya çıkmıştır.
- **Nüfus artışı:** Besin bulma kaygısının azalması ve iş gücü ihtiyacı nüfusun hızla artmasına yol açmıştır.
- **Yönetim düzenlemesi:** Suyun tarlalar arasında paylaştırılması ve kanalların korunması için düzenleme yapılması gerekmiş, Mezopotamya'daki medeniyetler yönetim örgütlenmesinde sulama işine önem vermiştir.

KISMİ PUAN: Yalnızca bir etki doğru açıklanmışsa 4 puan. Etki doğru adlandırılmış ama sulama düzeniyle ilişkisi kurulmamışsa o etki için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, sulamayla ilgisiz ya da Mısır'daki taşkın sulamasını anlatan cevaplar.

6.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her ifade için doğru numara 1, doğru düzeltme 3 puan).

- **3 numaralı ifade yanlıştır.** Doğrusu: Akadlar Mezopotamya'da ilk daimî orduyu kurmuş fakat ordunun ihtiyaçlarını karşılayacak düzenli bir sistem oluşturamamıştır. Farklı din ve ırklardan oluşan nüfus nedeniyle sık sık isyanlar çıkmış, merkezden uzak bölgelerdeki hâkimiyet zayıflamıştır; askerî gücünü kaybeden devlet Gutilerin saldırılarıyla yıkılmıştır.
- **6 numaralı ifade yanlıştır.** Doğrusu: İmparatorluk Dönemi'nde hükümdarın yetkileri artmış, senatonun etkisi azalmış; yönetim zamanla mutlak monarşiye benzer bir hâl almıştır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Yalnızca bir ifade doğru numara ve düzeltmeyle yazılmışsa 4 puan. Numara doğru ama düzeltme yalnızca ifadenin olumsuz hâli ("isyanla karşılaşmıştır" gibi) ya da eksikse o ifade için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, doğru ifadeleri (1, 2, 4, 5) yanlış diye gösteren ya da düzeltme yapmayan cevaplar.

6.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (fark 3, çözülen sorun 3 puan).

- **Fark:** Sümerlerde her büyük şehir ayrı bir kent devleti olarak yönetilirken Akadlar çok sayıda şehri tek bir yönetim altında toplayan büyük devlet (imparatorluk) modeline geçmiştir.
- **Çözülen sorun:** Mezopotamya'daki kent devletlerinin birbiriyle sürekli savaşması. (Kent devletlerini göçebe saldırılarına karşı tek çatı altında toplama ihtiyacı da kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Yalnızca fark ya da yalnızca sorun doğru yazılmışsa 3 puan. Fark "Akadlar daha büyüktü" gibi devlet modeline değinmeden yazılmışsa 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, 1 ve 2 numaralı ifadelerle ilgisiz ya da iki devleti karıştıran cevaplar.

7.1. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 1+1+1+1+1+1 (her doğru hücre 1 puan).

Ölçüt	Mısır	Asya Hun
Askerlerin kimlerden oluştuğu	Önce valilerin topladığı milis kuvvetler, sonra gençlerden kurulan düzenli ordu; paralı askerler, köle savaşçılar ve orduya alınan konargöçer savaşçılar	Savaş zamanı bir araya gelen boyların savaşçıları (askerlik ayrı bir meslek değil)
Ücretli (paralı) asker kullanımı	Var	Yok
Öne çıkan savaş gücü ya da taktiği	Atların çektiği savaş arabaları ve metal silahlar	Atlı okçular, Turan taktiği (sahte geri çekilme ve pusu), onlu sistem

Hücrelerde kaynaktaki öğelerden biri doğru yazılmışsa o hücre tam puan alır.

KISMİ PUAN: Her doğru hücre 1 puan; iki medeniyetin bilgilerini yer değiştirerek yazılan hücre puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş ya da bütün hücreleri kaynaklarla ilgisiz biçimde dolduran cevaplar.

7.2. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 5+5 (her devlet için ilişki 3, kaynaktan örnek 2 puan).

- **Mısır:** Ordu, kralın merkezî otoritesini güçlendiren bir araçtır. Örnek: Düzenli ordu sayesinde kralın otoritesini tanımayan valiler itaat altına alınmıştır. (Ticaret kervanlarının korunması ya da iç karışıklıklardan sonra düzenli ordu kurulması örnekleri de kabul edilir.)
- **Asya Hun:** Ordu ile devlet yönetimi iç içedir; askerî disiplin devletin işleyişine de yansır. Örnek: Devletin bütün idari görevlileri aynı zamanda orduda komutandır. (Boy savaşçılarının başkomutanın emrinde disiplinle hareket etmesi örneği de kabul edilir.)

KISMİ PUAN: Yalnızca bir devlet için ilişki ve örnek doğru yazılmışsa 5 puan. İlişki doğru ama kaynaktan örnek verilmemişse o devlet için 3 puan; yalnızca örnek aktarılıp ilişki açıklanmamışsa o devlet için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, iki devleti karıştıran ya da yalnızca ordunun silahlarını ve taktiklerini anlatıp yönetimle ilişki kurmayan cevaplar.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif